

Сільськогосподарські науки

УДК378.147.388+631.158.658.3

Сисоєва Світлана Ігорівна

керівник навчального відділу, к.н. держ. упр.,
доцент кафедри менеджменту організацій
Харківський національний аграрний університет
ім. В. В. Докучаєва

Марченко Станіслав Олександрович

керівник виробничої практики
Харківський національний аграрний університет
ім. В. В. Докучаєва

Сысоева Светлана Игоревна

начальник учебного отдела, к.н. гос. упр.,
доцент кафедры менеджмента организаций
Харьковский национальный аграрный университет
им. В. В. Докучаева

Марченко Станислав Александрович

начальник производственной практики
Харьковский национальный аграрный университет
им. В. В. Докучаева

Sysoieva S.

Head of the Training Department, Ph.D.
state. Ex., assistant professor
of management organizations
Kharkov National Agrarian University named
after V. V. Dokuchaev

Marchenko S.

Chief Manufacturing Practice
Kharkov National Agrarian University named
after V. V. Dokuchaev

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ТА
КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНО-ПРОМИСЛОВОГО**

ВИРОБНИЦТВА

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ
СТУДЕНТОВ И КАДРОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ АГРАРНО-**

ПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА

**THEORETICAL ASPECTS OF STUDENTS' PRACTICAL TRAINING AND
STAFFING AGROINDUSTRIAL PRODUCTION**

Анотація: Досліджено теоретичні питання формування практичного та кадрового забезпечення аграрно-промислового виробництва.

Ключові слова: кваліфіковані кадри, сільськогосподарська діяльність, департамент агропромислового розвитку, виробнича та кадрова підготовка.

Аннотация: Исследованы теоретические вопросы формирования практического и кадрового обеспечения аграрно-промышленного производства.

Ключевые слова: квалифицированные кадры, сельскохозяйственная деятельность, департамент агропромышленного развития, производственная и кадровая подготовка.

Abstract: The theoretical problems of formation of practical and staffing of the agro-industrial production.

Key words: qualified personnel, agricultural activities, agro-industrial development department, production and personnel training.

Активна лібералізація всіх сфер суспільного життя в Україні у другій половині 90-х років ХХ ст. зумовила зміни духовно-моральних та ідеологічних орієнтирів молоді й поставила перед нею питання переорієнтування на ринкові механізми життєвої діяльності.

Тому в сучасних умовах господарювання в агропромисловому виробництві потрібні нові підходи до практичного навчання, стажування та перепідготовки кваліфікованих кадрів.

Нерозривний зв'язок теорії з виробництвом потребує постійного вдосконалення навчально-виробничого процесу студентів як важливої соціальної групи в нашому суспільстві. Об'єктивні вимоги до фахівців сільськогосподарського виробництва полягають у високій спеціальній підготовці. Соціальна зрілість студентів, їхня активність під час проходження виробничої практики також значною мірою визначають майбутній розвиток агропромислового комплексу, а якісний кадровий потенціал його вмотивованість, кваліфікація та досвід є підґрунтям повноцінного функціонування інноваційного забезпечення цього комплексу.

Питання практичної підготовки студентів є пріоритетним у нашому виші, адже під час навчально-виробничого процесу студенти виявляють схильність до певного виду діяльності: наукової, виробничої чи адміністративної незалежно від напрямку підготовки – агрономічного, інженерного чи економічного. Мобільність, комунікабельність, уміння пристосовуватися до мінливих умов існування, оволодіння новими технологіями – це ті знання й навички, що допомагають студентам виконувати програму практики; в ній щодо аспекту кадрової політики ми вбачаємо визначення практикантами стратегії розвитку базового підприємства (господарства, установи організації), його традицій і можливостей, створення умов праці, її мотивації та стимулювання на подальші результати, проблему самореалізації і кар'єрного росту.

Навчальний відділ університету відмічає позитивну роботу агрономічного факультету (кафедри рослинництва, генетики, селекції та насінництва, ґрунтознавства, плодовоовочівництва і зберігання, землеробства), факультету захисту рослин (кафедри зоології та ентомології, екології та біотехнології, фітопатології), факультету інженерів землевпорядкування (кафедри геодезії, картографії та геоінформатики, землевпорядного проектування, управління земельними ресурсами та кадастру) щодо налаштування практикантів до умов пізнавальної і трудової активності під час практики, важливості повної реалізації програми практики, інтенсивної творчої праці, прояви ініціативи в трудовому колективі тощо.

Економічні паспорти базових господарств, що оформлені на випускових кафедрах, дають змогу студентам заздалегідь детально ознайомитися зі структурою, спеціалізацією, виробничо-економічними умовами й досягненнями майбутнього місця практики. Це сприяє поліпшенню методичного оснащення виробничої практики, більш конкретному та якісному проведенню інструктажів студентів і викладачів, своєчасному забезпеченню кожного студента програмою практики, планом науково-дослідної роботи, завданнями з оформлення звіту про практику, із підготовки курсової роботи (проекту), збирання матеріалів для випускової чи дипломної роботи.

Університет тримає надійний зв'язок з департаментами агропромислового розвитку сусідніх обласних державних адміністрацій, структурними підрозділами деяких агрохолдингів та об'єднань України що дозволяє кафедрам направляти на практику здобувачів до баз, які мають висококваліфікований склад спеціалістів, відповідний виробничий цикл, високий рівень управління, організації і продуктивності праці, сучасну техніку і обладнання, технології, тощо. Серед них кращі агрофірми, господарства, підприємства в Харківській області: Агрофірма «Сади України», Приватне акціонерне товариство «Агрокомбінат Слобожанський», Аграрно-орендне акціонерне підприємство «Промінь», сільськогосподарське фермерське господарство «Альфа», Державне підприємство дослідне господарство «Кутузівка», Державне підприємство «Жовтневе лісове господарство», Інвестиційна аграрна компанія «Балінвест», Вовчанська сортодослідна станція, Державна установа Харківська обласна фітосанітарна лабораторія тощо.

Чільне місце в аспекті виробничої та кадрової підготовки майбутніх фахівців ми також віддаємо базам практики дослідного, науково-дослідного та експериментального спрямування, адже в них на очах і за безпосередньої участі практикантів виникає, концентрується найсвіжіша наукова думка, розробляються проблемні питання, випробовуються різноманітні марки вітчизняної та зарубіжної техніки, сорти і гібриди рослин сільськогосподарських культур, найновітніші і сучасні зразки нової техніки та обладнання, прийоми і технології вирощування тощо. Слід відзначити в цьому напрямку Інститут рослинництва ім. В. Я. Юрьєва, Український науково-дослідний інститут агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького, Одеський селекційно-генетичний інститут-національний центр насіннезнавства та сортовивчення, Український науково-дослідний інститут агрохімії і ґрунтознавства ім. О.Н. Соколовського, Публічне акціонерне товариство «Сингента», Харківський науково-дослідний і проектний інститут землеустрою, Харківський обласний державний центр експертизи сортів рослин, Київський ботанічний сад-національний науковий центр, Уманський тепличний комбінат тощо.

Звичайно головною базою навчально-виробничого процесу ми вважаємо навчально-науково-виробничий центр університету «Дослідне поле», навчально-дослідні господарства Державні підприємства «Докучаєвське», «Скрипаївський навчально-дослідний лісгосп» «Дендрологічний парк» та навчально-наукові лабораторії кафедр. Тут створені належні умови науково-дослідницької роботи професорсько-викладацького складу, аспірантів і студентів, відповідні (хоча не зовсім достатній рівень оснащення), кваліфіковані колективи спеціалістів та обслуговуючого персоналу, необхідна кількість виробничих ділянок і робочих місць для проведення лабораторно-практичних занять, проходження навчальних та виробничих практик здобувачів за відповідними спеціальностями.

Ретельно контролюючи організацію, проведення й результати практичної підготовки, поглиблюючи зміст практики на місцях, помічаємо деяке відставання теоретичної частини навчання від швидкої зміни технологічного забезпечення агропромислового комплексу, умов упровадження нового обладнання й технологій, підвищення роботодавцями вимог до професійної підготовки і мобільності випускників. Усе це потребує безперервності нових підходів до особливостей практичної та кадрової підготовки студентів.

Досвід роботи з організації практики здобувачів (студентів, слухачів магістратури, аспірантів) у фермерських, науково-освітніх та навчальних закладах за кордоном надає певну перевагу не тільки в підвищенні знань з економіки та виробництва, мовної підготовки але і в соціальному аспекті, що відіграє свою роль у міжнародних ділових стосунках; знаходячись за кордоном практиканти розвивають свої підприємницькі та управлінські можливості у професійній підготовці, опановують зарубіжну техніку, технології, засоби захисту рослин тощо.

Деканати факультетів, випускові кафедри постійну увагу приділяють відповідному супроводу та розширенню тематики наукових дослідів і спостережень під час практики здобувачів, які стосуються інноваційних проєктів, розвитку обслуговуючих кооперативів, агрострахування, питань якості та стимулювання виробництва, реалізації екологічно чистої продукції,

економічно обґрунтованих і прибуткових технологій, заходів збільшення виробництва продукції тощо. На цій основі, на реальних показниках господарювання баз практики здобувачі, демонструють свою кадрову зрілість і професійну підготовку, готують конкретні курсові або випускові роботи, дипломні проекти з пропозиціями, конкретними висновками і рекомендаціями виробництву щодо підвищення економічної ситуації яка насправді в подальшому сприятиме всебічному соціальному розвитку.

Однак недостатнє забезпечення виробничого процесу навчально-дослідних господарств, навчально-наукового практичного центру сучасною технікою, обладнанням, байдужістю деяких керівників баз практики на виробництві до якості виконання програм практики здобувачів, окремі випадки ненадання матеріалів звітності посилаючись нібито на конфіденційну таємницю, часті зміни в діяльності роботодавців, спонукають викладацький склад університету та керівників практики від кафедр до оперативного впливу і гнучкості змін для виправлення таких ситуацій.

Підводячи підсумок розгляду питань теоретичних аспектів практичної підготовки студентів та кадрового забезпечення формувань агропромислового виробництва зазначимо що стабільний розвиток села, впровадження та застосування нових технологій і передових наукових розробок у виробництво, реалізація вітчизняного потенціалу як одного із провідних учасників ринку сільськогосподарської продукції значно залежить від якості кадрового складу галузі – найважливішого елемента підготовки висококваліфікованих фахівців.

Висновки: В даний час більшість навчально-дослідних господарств перестали бути замовниками НДДКР, до вузів, в свою чергу, скоротили число експериментів і дослідів, раніше проведених на базі навчально-дослідних господарств.

Навчально-дослідне господарство являє собою соціально-економічну відкриту систему, піддається впливові значною гамою чинників. Серед найбільш деструктивно впливають ми виділяємо диспаритет цін, низький рівень державної підтримки, відсутність необхідних коштів у навчально-дослідних господарствах на практичну підготовку студентів та створення належної бази

для науково-дослідницької роботи професорсько-викладацького складу, аспірантів і студентів; низький рівень технічної оснащеності (введення нової техніки становить лише 2% в рік); втрата статусу навчально-дослідного господарства (племзаводу, селекційного центру, науково-освітнього центру і т.д.).

З метою збереження ефективної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації агрокадрів вважаємо за необхідне на рівні Уряду України вирішити наступні проблеми: включити навчальному господарстві в перелік підприємств стратегічної значущості і не допустити їх приватизації та акціонування; прибуток, одержуваний в навчальному господарстві, дозволити реінвестувати в модернізацію матеріально-технічної бази господарств; виробляти відшкодування витрат навчально-дослідним господарствам (кошти державного бюджету) за практичну підготовку студентів та проведення науково-дослідних робіт; персоніфіковане виділяти фінансові кошти навчальному господарстві на впровадження сучасних високих технологій; не виключається можливість і створення на базі навчальному господарстві єдиного державного навчально-дослідного холдингу, а також реформування навчально-дослідних господарств в відокремлені структурні підрозділи агровузів.

З метою гармонізації економічних відносин в ланці «Вуз-Учгосп» рекомендуємо укладати спеціальну Генеральну угоду терміном на 510 років про взаємодію в науковій, навчальній та підприємницькій сферах. Дана угода має передбачати зобов'язання учхоза по прийняттю студентів і забезпечення їх достатньою кількістю виробничих ділянок і робочих місць для проходження навчальних та виробничих практик студентів за відповідними спеціальностями, усіляко сприяти їм в придбанні практичних навичок, а також забезпечити їх належними житлово-побутовими умовами та харчуванням ; Вуз і Учгосп спільно займаються вирощуємо колекційного матеріалу видів і сортів сільськогосподарських культур для лабораторно-практичних занять, а також ВНЗ спільно з учгосп організовує виведення нових сортів і розмноження насінневого матеріалу сільськогосподарських культур з метою впровадження в

агровиробництво не тільки учхоза, а й інших господарств регіону. Генеральна угода встановлює взаємне зобов'язання в галузі науки; нової техніки і передових технологій; матеріально-технічного постачання; капітального будівництва; трудових і соціальних відносин.

В рамках договірних відносин необхідно вдосконалювати контакти між вищим навчальним закладом та навчальному господарстві з проблем спільного ефективного використання наявних матеріальних ресурсів, техніки та виробничої бази в цілому; з питань здійснення НДДКР і впровадження інновацій у виробництво; з питань розвитку племінного тваринництва та елітного насінництва на основі передових наукових досягнень; за рішенням завдань, пов'язаних з виробництвом і реалізацією високоякісної сільськогосподарської продукції; за рішенням завдань, спрямованих на вдосконалення системи управління навчально-дослідним господарством і створенням додаткових внутрішньогосподарських структур, що відповідають запитам ринку.

Особливе місце у взаєминах повинна займати розробка і реалізація спільних програм ефективного і гармонійного розвитку функціонально пов'язаних партнерів в умовах ринкової турбулентного середовища. Рекомендуємо застосовувати програми як жорстко регламентовані, так і індикативні. Програмні документи в обов'язковому порядку повинні містити конкретні механізми (організаційно-управлінські, економічні, техніко-технологічні, соціальні, екологічні) по реалізації запланованих заходів. Кожна програма повинна втілюватися в практику через конкретні інвестиційні проекти і бізнес-плани і в обов'язковому порядку передбачати відповідальних виконавців, терміни реалізації та джерела фінансування.